

Het eerste artikel is de rede die Bruno De Wever hield bij de aanbidding van het eerste jaarboek. Hij stelt daar het netelige thema van de bestraffing van de collaborateurs – De Pillecyn behoorde ertoe – aan de orde. Hij poneert dat wel eens te licht vergeten wordt, dat de collaborateurs willens en wetens via een staatsgreep de Belgische rechtsstaat wilden vernietigen. Deze staatsgreep met hulp van een wel uiterst twijfelachtige partner mislukte. Dat deze staatsgreep strafbaar werd geacht en dat daarvoor boete gedaan diende te worden, lijkt niet onlogisch en onrechtvaardig. Daarvan uitgaande kan men de *modus quo* van bestraffing verder bezien en dat geldt ook voor de daden van De Pillecyn.

Herbert Van Uffelen gaat in op de receptie van De Pillecyns werk in het Duitse taalgebied. De Pillecyns oeuvre past niet zonder meer in de heimatliteratuur en zeker niet in de volksgeliefde bloed- en bodemliteratuur. Het werk was daarvoor – zo oordeelden de nationaal-socialisten – te ‘intellectualistisch’. Van Uffelen sluit zijn studie af met een overzicht van het in het Duits vertaalde werk van De Pillecyn.

In Stijn Vancloosters bijdrage *Filip De Pillecyn en Felix Timmermans* komt de repressie aan de orde. Gebruikmakend van de briefwisseling tussen Maurice Gilliams en Emmanuel De Bom laat Vanclooster zien hoe Gilliams in de bres sprong voor De Pillecyn en Felix Timmermans tegenover de door Karel De Jonckheere en Fernand Toussaint van Boelaere ondernomen epuratie van de Vlaamse letteren. Ook probeerde Gilliams een verzachting van het vonnis te verkrijgen.

Wim Van der Elst schrijft over *Filip De Pillecyn met de DeVlag naar Duitsland*. Met dit artikel zitten we midden in de schuldvraag. Wat bevoogd De Pillecyn om in 1940 radicaal te veranderen en in de collaboratie te stappen? Het antwoord daarop blijft uit. Wel stelt Van der Elst dat De Pillecyns positie in de DeVlag niet die van een bekeerling zou zijn geweest, maar

---

Emmanuel Waegemans & Jurgen De Pillecyn (red.), *Filip De Pillecyn Studies II*, Hamme, Filip De Pillecyncomité, 2006, 208 pp., ill., ISBN 9080985023 | Het jaarboek biedt vele belangwekkende bijdragen. De vraag of de redactie het peil van het voorgaande nummer zou kunnen handhaven, is na lezing, dunkt mij, wel van de baan.

eerder die van een waarnemer. Hij zou daar mogelijk door de VNV-leiding zijn gearacheerd. Opmerkelijk is dat hij in 1943 de organisatie verliet toen Hendrik Elias het dubbelidmaatschap verbood. Van der Elst baseert zijn mening op nagelaten papieren van Frans Van der Elst en de memoires van Hendrik Elias. En hij wijst op de blijvendevriendschap, ook na de Tweede Wereldoorlog, tussen Elias en De Pillecijn. Het is mogelijk, al was het al vóór 1940 duidelijk dat de via de DeVlag verlopende betrekkingen met Duitsland niet vrij waren van nationaal-socialistische invloeden, zeker als we naar de contactpersonen in Duitsland zelf kijken. Maar zou De Pillecijn deze taak ook al voor Staf De Clercq verricht hebben? Van der Elst noemt dat niet.

In de rubriek *nagelaten en vergeten werk* leidt Bert Janssens het verhaal *Gedecoreerd met de Ster van Bethlehem* in. Het is een kerstverhaal uit de Eerste Wereldoorlog.

Etienne Van Neygen schrijft een goede inleiding bij een bundeling van boekbesprekingen van De Pillecijn geschreven in *De Standaard*. In zijn inleiding voert Van Neygen argumenten aan die erop wijzen dat De Pillecijn zeker niet behoorde tot de schrijvers van volksgebonden literatuur. Hij had waardering voor Gerard Walschap, Willem Elsschot en Maurice Roelants, maar stond kritisch tegenover Nederlandse auteurs als Edgar Du Perron, Menno ter Braak en Simon Vestdijk. Zijn literaire opvattingen waren niet Groot-Nederlands gekleurd. Integendeel, hij vond het letterkundige Nederland hoogmoedig tegenover Vlaanderen en zonder grootmoedigheid. [Die thematiek is ook het onderwerp van het elders in dit nummer besproken boek van Joris Janssens, *De weifelende ezel*.]

Verder vinden we nog een Reisverslag naar Duitsland met de DeVlag in december 1940, een tweetal gedichten uit de repressietijd die aanvankelijk aan Filip De Pillecijn werden toegeschreven maar van zijn broer Jozef blijken te zijn. Interessant is het anonieme contra-

gedicht op *Onze Vrouwen*. Daar wordt opgemerkt dat de zo geprezen Vlaamse vrouwen die pakjes naar hun opgesloten mannen brachten eens naar Buchenwald zouden gaan:

“Daar had ge kunnen zien

Dat schoone Edele werk

Waarom uw man en zoon

Vijf jaren heeft gewerkt”

Dit is het derde van de vier verzen.

Ten slotte is er in het gedeelte *extra muros* een bijdrage van Svetlana Knjazkoza naar aanleiding van de Russische vertaling van *Mensen achter de dijk* en een gedeelte van een Franse vertaling van hetzelfde boek met een inleiding van Roger De Vos.

[Pieter van Hees]